

Звіт за результатами дослідження “Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад”

Це дослідження було проведене у межах проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», який реалізовується ІСАР «Єднання» у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень та Центром демократії та верховенства права завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

Виконавець дослідження – Vox Populi Agency

Команда проекту

Ольга Жмурко – методологія дослідження

Артем Закотюк – модерування інтерв'ю, аналіз даних

Валерія Якушко – модерування інтерв'ю, аналіз даних

Наталія Лиштва – координація збору даних

Катерина Міняйло – ІТ супровід опитування

Ольга Стрига – обробка даних

Дмитро Мельник – обробка даних

Запрошений експерт

Володимир Купрій – експертиза методології реалізації дослідження.

Список скорочень

НУО – неурядова організація

ОМС – орган місцевого самоврядування

Ключові знахідки

Фонди розвитку громад - це неурядові благодійні організації, мета яких - сприяти покращенню всіх без винятку життя мешканців визначених громад або територій через фінансування локальних проєктів, ініціатив, спрямованих на вирішення проблем жителів громади. Зважаючи на кардинальні зміни у всіх сферах громадського і соціального життя в

Україні, спричинені повномасштабним вторгненням російських військ, продовження діяльності, спрямованої на підтримку Фондів розвитку громад в Україні, потребує гнучкості у розумінні першочергових завдань, потреб і спроможності організацій. Тобто в нинішніх умовах і в процесі соціальних трансформацій, які супроводжуються значними безпековими ризиками для українського суспільства, інтерпретація суті партнерства і підтримки організацій, які працюють в громадах, також потребують змін. Наприклад, не менше 70% неурядових організацій переорієнтували свою діяльність на потреби ЗСУ, на волонтерські ініціативи. Потреби військових - у лавах ЗСУ зараз перебуває близько 800 тис. українців і українок¹ - також вийшли на пріоритетний план в тому числі і у громадах, так само в громади будуть з часом повертатися і ветерани, тобто їхні питання або запити, проблеми і потреби стануть наскрізними потребами громад, які будуть допомагати ветеранам повертатися до цивільного життя. Руйнування інфраструктури в громадах - вже інший виклик, і поруч ідуть соціальні і гуманітарні виклики, пов'язані з переміщенням у громади людей з території підвищеного рівня небезпеки, із доступом до освіти та розвитку і захистом вразливих верств. Тобто коло питань, з якими Фонди мали справу до початку повномасштабного вторгнення, значною мірою розширилось. Саме тому методологія дослідження була розроблена таким чином, щоб дати можливість вивчити потенціал до розширення кола партнерств і долучення тематичних пріоритетів організації до наявних викликів.

Після повномасштабного вторгнення, певна кількість організацій була релокована з територій, які були окуповані або знаходилися близько до бойових дій. Далі, деякі з них продовжили діяльність або тимчасово припинили її. Нині релоковані організації проводять діяльність для переселенців зі своєї громади у приймаючій громаді або дистанційно спрямовують діяльність на підтримку своєї громади.

Головним викликом для організацій громадянського суспільства загалом, і для фондів громад зокрема, є людський капітал (кадри для ефективної роботи). Відсутність сталого довгострокового фінансування та інституційної підтримки є викликами, які перешкоджають проведенню сталої діяльності організацій. З початку повномасштабного вторгнення, певна кількість волонтерських та соціальних ініціатив інституціоналізувалися. Однак, їм бракує певних професійних навичок та вмій для розвитку організації. Тому підтримка професійної спроможності організацій стає також однією з потреб.

Варто зауважити, що як експерти, так і самі учасники дослідження можуть по-різному сприймати або інтерпретувати роботу Фондів розвитку громад в її класичному значенні (їдеться, зокрема, про визначені критерії діяльності фондів розвитку громад в Україні,

¹ Інтерв'ю Володимира Зеленського німецькому каналу ARD - [див.](#)

розроблені командою експертів за підтримки ІСАР “Єднання”). І якщо в особистих інтерв'ю як дослідники, так і експерти, могли пояснити, прояснити або обговорити запитання і його інтерпретацію, то під час опитування онлайн, респондентам було запропоновано визначення, що таке Фонди розвитку громад. Втім, як показує досвід спілкування із експертами, респонденти можуть не вирізняти діяльність Фондів з-поміж діяльності інших релевантних організацій, які працюють в громаді, можуть виокремлювати або звертати увагу на окремі критерії - як, наприклад, діяльність в межах визначеної географії діяльності тощо. Ці аспекти варто взяти до уваги при інтерпретації результатів дослідження і сприймати їх в межах ширшої рамки розуміння респондентами діяльності Фондів розвитку громади.

Загалом представники донорських організацій не ідентифікують фонди громад як окремий вид організацій громадянського суспільства. Вони наголошують на тому, що “класичне” визначення фонду громади дещо трансформувалося в українських реаліях. На думку донорів та експертів, фонд громади - це організація, діяльність якої спрямована на розвиток громади, і яка використовує для цього ресурси громади (місцеве фінансування, пожертви від мешканців громади, локального бізнесу тощо). **Головною рисою таких організацій в українському контексті є те, що фонди громад для проведення своєї діяльності здебільшого залучають не ресурси громади, а грантові кошти міжнародних донорів.**

Бізнес, який має свої осередки в громадах України, є також активним партнером громад у наданні різного плану підтримки ініціативам, спрямованим на вирішення наявних проблем у громадах. Експерти називають поширеною практикою, коли бізнес реагує на запити як органів місцевого самоврядування, персональні запити мешканців. Але є частина підприємств, які провадять таку підтримуючу діяльність системно і розвивають довгострокове партнерство з місцевими організаціями на інституційному рівні - наприклад, заохочують місцеві організації до написання і подання проєктів, до вивчення місцевих проблем і артикуляції цих запитів донорам у формі проєктів тощо. Однак представники фондів громад підкреслюють, що незважаючи на спроби фондів громад залучати кошти місцевого бізнесу та мешканців громади, більша частина бюджетів організації - це кошти міжнародних донорів.

В опитуванні громадських організацій взяли участь 92 НУО. Серед них - 29% організацій діють на рівні однієї окремої громади, 30% – на рівні декількох громад у межах області, 41% – у межах декількох областей, 30% – на національному рівні. При цьому 54% основним пріоритетом визначають розвиток однієї або декількох громад. Водночас 45%

вбачають своїм пріоритетом роботу з ширшими категоріями або впровадження змін на вищому рівні (ще 1% говорять про різні проєкти, одні з яких є локальними, інші – більш високого рівня). Найбільше організацій пріоритетами діяльності на зараз назвали підтримку громадянських ініціатив та суспільства (37%), розвиток громади (30%) і освіту / просвіту (28%).

73% опитаних представників організацій, за їх словами, стабільно функціонують і на регулярній основі здійснюють свою діяльність. Кожна четверта організація (23%) нерегулярно здійснює свою діяльність. Решта 4% майже або взагалі не здійснюють діяльність. За словами 46% опитаних, вони залучають мешканців громади до ухвалення рішень в організації, а 77% залучають мешканців до визначення пріоритетних проблем та викликів громади (дослідження потреб і проблем). У 53% організацій розведені функції керівників і тих, хто здійснює безпосередній нагляд за діяльністю організації та визначає її стратегію та цілі. Ще 27% планують впровадити це (не мають і не планують – 12%).

Переважна більшість опитаних говорять про те, що отримували для здійснення своєї роботи грантове фінансування. З початку повномасштабного вторгнення 89% організацій отримували грантове фінансування (26% – на 1-3 проєкти, 33% – на 4-6 проєктів, 17% – на 7-10 проєктів, 13% – на понад 10 проєктів). 87% організацій щороку оприлюднює звіти про свою діяльність (переважно 1 раз на рік), 77% оприлюднюють фінансові звіти (майже всі говорять про 1 раз на рік). Основними джерелами фінансування зараз є грантові конкурси від міжнародних організацій (60% організацій назвали це джерела) і фінансування від міжнародних організацій (47%). Далі йдуть благодійні внески приватних осіб (35%), фінансування від українських фондів, які фінансують ГО з розвитку громад (32%) та фінансування від інших українських НУО (27%) (див. рис. 3). Якщо за 100% брати отримане фінансування, то серед опитаних НУО в середньому 38% припадає на грантові конкурси від міжнародних організацій, 20% – на фінансування від міжнародних організацій, по 6-9% – на інші топ-3 джерела. 72% організацій стверджують, що вони співпрацюють з фондами, які фінансують ГО з розвитку громад. Серед тих, хто повідомив про співпрацю, найчастіше називалися ІСАР «Єднання» (23%), ПРООН (17%), МФВ (15%), USAID (14%), РАСТ (9%), NED (8%), Національна мережа розвитку локальної філантропії (8%), GIZ (6%);

Контекст

Фонди розвитку громад як практика громадської активності на місцевому рівні та локальної філантропії були вперше започатковані Ініціативним центром сприяння

активності та розвитку громадського почину «Єднання» (скорочено - ІСАР «Єднання») у 2003 році, а вже з 2009 року за сприяння донорських організацій розпочала свою роботу «Школа Фондів громад». За словами однієї з експерток - учасниць опитування - очільники ІСАР «Єднання» познайомилися із цією практикою у США. У Сполучених Штатах Америки, де Фонди розвитку громад є однією з рупійних сил на місцевому рівні - не будучи афілійованими до місцевої влади, Фонди, тим не менше, вже більше 100 років залучають кошти бізнесу, політиків і жителів міст і містечок, щоб запроваджувати різні програми розвитку і підтримки своїх жителів а також гуртувати місцеве населення навколо виявлення проблем громади і заохочувати людей включатися у їхнє вирішення. Згідно інформації Ради Філантропів (the Council of Philanthropy), у 2017 році оборот коштів, розподілених Фондами громад у Сполучених Штатах, сягнув більше 5 млрд. доларів США². В Україні просування цієї ідеї з боку ІСАР «Єднання» та залучених партнерів прийшлося на час активної підготовки до реформи децентралізації, і знайомство із таким інструментом громадської участі у житті і вирішенні проблем громади разом із розвитком місцевої філантропії, як Фонди розвитку громад, відповідно, було своєчасним. Як говорять експерти, які брали участь у роботі Школи фондів громад в Україні, а також зараз керують такими організаціями, *Фонд громади - це, фактично, благодійна організація, яка діє за принципом відрегульованого усталеного методу роботи фондів громад, тобто акумулює і активізовує місцеві ресурси, відповідно, для того, щоб потім перерозподілити їх серед місцевих активних мешканців для того, щоб активізувати громадянську активність і, відповідно, ініціативу в громаді*³. За час своєї діяльності у цій сфері, ІСАР «Єднання» спільно із своїми партнерами створили мережу Фондів, в межах якої організації-члени отримували підтримку та супровід у своїх ініціативах, спільно із іншими експертами було розроблено методичні рекомендації та сформульовано ряд критеріїв організацій, яким мають відповідати або відповідають організації або об'єднання для того, щоб працювати як Фонди розвитку громад³, діяльність Фондів у тому чи іншому вигляді розвивалась, її популяризував і підтримував місцевий бізнес, і у ряді громад Фонди стали невід'ємною частиною життя громади. І якщо після Революції гідності в Україні спостерігався значний сплеск громадських і волонтерських ініціатив, які, у свою чергу разом із проведенням реформи децентралізації сприяли активізації населення і його участі в громадській діяльності у різних сферах, то із початком повномасштабного вторгнення відбулася майже тотальне спрямування громадської роботи на підтримку ЗСУ, спротиву російській агресії і подоланню наслідків війни в тому чи іншому вигляді.

² Дані Ради Філантропів - [Про Фонди громад](#).

³ Базові ознаки фонду розвитку громади в Україні: [ІСАР Єднання](#)

Відповідно до змін такої діяльності локальних організацій, які до початку повномасштабного вторгнення позиціонували себе як Фонди розвитку громад, у експертів, зокрема, в ІСАР “Єднання” постало і питання щодо зміни у підходах підтримки таких організацій. Яким чином зараз сприймають себе і позиціонують свою роботу організації, які є членами мережі Фондів розвитку громад? Який потенціал залучення новиз місцевих організацій до діяльності, які носить ознаки розвитку громади і як варто переорієнтувати свою підтримку під час війни на допомогу таким організаціям - ці та інші питання дослідницька команда Vox Populi Agency поставила різним експертам, представникам формальних і неформальних об’єднань, які працюють на місцевому рівні під час реалізації цього проекту. Результати цього дослідження можуть бути цікаві всім, для кого є актуальним питанням активізації і розвитку громадянського суспільства в громадах України, розвитку локальної філантропії та розширення кола партнерств серед формальних і неформальних громадських об’єднань.

Методологія дослідження

Метою дослідження є вивчення поля неурядових організацій (наявність, діяльність, рівень спроможності реалізовувати діяльність), які працюють у сфері розвитку громад (далі – організації) задля розробки рекомендацій щодо посилення спроможності і підтримки НУО у сфері розвитку громад.

У рамках цього дослідження **фонди розвитку громад** (фонди громад) визначаються як неурядові благодійні структури, призначення яких полягає в підвищенні якості життя громад, на території яких поширюється їхня діяльність. Фонди громад визначають потреби місцевої громади, заохочують благодійні пожертви і накопичують кошти, з яких надають гранти на впровадження ініціатив з вирішення соціально важливих місцевих проблем⁴. Фонди громад як важливий агент розвитку і впровадження місцевої філантропії.

Серед базових ознак Фондів громад експертами визначено:

- 1) мета діяльності Фондів - покращення життя населення чітко визначеної географічної території;
- 2) вирішення найрізноманітніших питань, які актуальні для громади і визначені мешканцями громади;
- 3) залучення широкого спектру (місцевих) ресурсів;

⁴ Підтримуємо локальну філантропію - [веб-сайт ІСАР “Єднання”](#)

- 4) врядування Фондів відбувається через раду, до якої входять авторитетні місцеві жителі. Здійснює свою діяльність на умовах прозорості та підзвітності, не афілійований до політичних сил або релігійних конфесій;
- 5) функціонує в правовому полі як офіційно зареєстрована юридична особа, організаційно незалежна, яка фізично доступна для жителів громади;
- 6) може надавати гранти іншим НУО для реалізації проєктів на місцевому рівні (на основі відкритих конкурсів);
- 7) досліджує потреби громади і шукає шляхи задоволення цих потреб ресурсами Фонду та партнерів.

Фонди розвитку громад в процесі своєї діяльності можуть прагнути розвивати культуру філантропії, популяризувати її, об'єднувати громаду навколо вирішення нагальних місцевих проблем, реалізує ініціативи, які залучають до участі в житті громади представників різних груп, співпрацює з колом донорських організацій, працюють над забезпеченням стабільної і сталої роботи, має ім'я та авторитет серед місцевих жителів та стейкхолдерів.

Як зараз відбувається робота Фондів громад – в умовах повномасштабного вторгнення, обмежених фінансових та людських ресурсів, повної або часткової переорієнтації потреб в умовах війни? Ці та інші питання були інструменталізовані в наступні завдання дослідження:

- Визначити перелік (мапування) організацій, які мають ознаки фондів громад; здійснити мапування неформальних мереж та об'єднань, які займаються розвитком громад.
- Дослідити ступінь їхньої активності та фактичну діяльність (чи функціонують організації на час опитування, чи здійснюють свою діяльність) і зміст активності, спроможність (кадрову, фінансову та ін.).
- Оцінити здатність організацій реалізовувати проєкти на місцевому рівні та сприяти розвитку громадської активності.
- Визначити потреби досліджуваних організацій у розвиткових та навчальних ініціативах.
- Визначити зміст, рівень активності грантових програм, які Фонди впроваджують на місцевому рівні.
- Дослідити основні джерела (фінансування) досліджуваних організацій.
- Дослідити основні потреби та рівень спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад.

- Визначити найбільш пріоритетні тематичні напрями діяльності досліджуваних організацій.
- Визначити географічний розподіл діяльності досліджуваних організацій.
- Вивчити фактори, що впливають на створення та активність досліджуваних організацій.
- Дослідити рівні співпраці і коло стейкхолдерів і партнерів досліджуваних організацій.

В межах дослідження було реалізовано якісне опитування експертів – представників органів місцевого самоврядування, Фондів бізнес-організацій, кола донорських організацій та Фондів розвитку громад. Також проведено 2 фокус-групові дискусії із учасниками мережі Фондів розвитку громад із різних регіонів України. Деталі щодо респондентів представлені у Додатку 1.

Інструменти дослідження – анкета для кількісного компоненту та керівництво модератору – у Додатках 2 і 3.

РЕЗУЛЬТАТИ КІЛЬКІСНОГО ОПИТУВАННЯ

МЕТОДОЛОГІЯ КІЛЬКІСНОГО ОПИТУВАННЯ

Опитування проводилося з НУО, які займаються розвитком громад в Україні. Метою опитування було дослідити виклики та потреби, а також те, як ці організації змінилися через повномасштабне вторгнення. Опитування здійснювалося за стандартизованою анкетною методом самозаповнення респондентом. Опитувальник був запрограмований у KoVo Toolbox, а НУО надсиалося посилання для того, щоб заповнити його. Опитування проводилося у березні 2024 року і було отримано 92 заповнені анкети.

БАЗОВА ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕСПОНДЕНТІВ / НУО

29% організацій діють на рівні однієї окремої громади, 30% – на рівні декількох громад у межах області, 41% – у межах декількох областей, 30% – на національному рівні. При цьому 54% основним пріоритетом визначають розвиток однієї або декількох громад. Водночас 45% вбачають своїм пріоритетом роботу з ширшими категоріями або впровадження змін на вищому рівні (ще 1% говорять про різні проєкти, одні з яких є локальними, інші – більш високого рівня). Найбільше організацій пріоритетами діяльності на зараз назвали підтримку громадянських ініціатив та суспільства (37%), розвиток громади (30%) і освіту / просвіту (28%) (див. рис. 1).

Пріоритети діяльності (топ-відповіді)

Рис. 1. Пріоритетні напрямки діяльності опитаних НУО

Названі бенефіціари представляють різні категорії населення: представників ОМС, громадських активістів, вразливі категорії населення, звичайне населення громад, ВПО тощо. На запитання про регіони, де здійснюють свою практичну діяльність, 52% назвали одну область, 20% – дві або три області, а 28% – чотири або більше областей (або відповіді, що не прив'язані до певного регіону). Важливо зазначити, що не дивлячись на те, що ознакою діяльності Фонду розвитку громад є прив'язка діяльності до території окремої громади, ряд НУО вважають, що «розвивають громади» різних регіонів, тобто формально за цією ознакою вони не є Фондом розвитку громади в класичному розумінні. Відносно найбільше організацій говорили про діяльність у Чернігівській (17%), Сумській (18%), Харківській (18%) областях. Відносно найрідше – про діяльність у Луганській (2%) і Волинській (5%) областях (решта областей називалися в межах цього діапазону). 18% організацій були засновані до 2004 року, 27% – протягом 2005-2013 років, 51% – протягом 2014-2021 років, 3% – у 2022 або 2023 році. 90% анкет були заповнені керівниками організацій, 10% – менеджерами середньої ланки.

ОЦІНКА СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ

73% організацій, за їх словами, стабільно функціонують і на регулярній основі здійснюють свою діяльність. Кожна четверта організація (23%) нерегулярно здійснює свою діяльність. Решта 4% майже або взагалі не здійснюють діяльність.

Якщо за 100% узяти всіх співробітників НУО, які взяли участь в опитуванні, то 26% з них припадає на постійний штат, 18% – на тих, хто має часткову зайнятість, а 56% – на волонтерів. Загалом 70% опитаних НУО мають співробітників у постійному штаті (серед тих, хто має, медіанна кількість – 4 постійних співробітників), 73% мають співробітників із частковою зайнятістю (медіанна к-сть – 5), 95% мають волонтерів (медіанна к-сть – 6).

46% залучають мешканців громади до ухвалення рішень в організації, а 77% залучають мешканців до визначення пріоритетних проблем та викликів громади. У 53% організацій розведені функції керівників і тих, хто здійснює безпосередній нагляд за діяльністю організації та визначає її стратегію та цілі. Ще 27% планують впровадити це (не мають і не планують – 12%).

З початку повномасштабного вторгнення 89% організацій отримували грантове фінансування (26% – на 1-3 проекти, 33% – на 4-6 проектів, 17% – на 7-10 проектів, 13% – на понад 10 проектів). 87% організацій щороку оприлюднює звіти про свою діяльність (переважно 1 раз на рік), 77% оприлюднюють фінансові звіти (майже всі говорять про 1 раз на рік).

Під час опитування організації мали оцінити себе за 11 різними критеріями за шкалою від 0 (еквівалент дуже погано чи повністю відсутнє) до 10 (еквівалент дуже добре або повністю наявне). Крім цього, після цього організації мали оцінити свої перспективи на майбутнє. Найкраще опитані НУО оцінюють себе за такими критеріями (див. рис. 2):

- мотивація співробітників / волонтерів – 80% переконані або скоріше вважають, що співробітники мають високу мотивацію і продовжують стійко працювати;
- кваліфікація співробітників – 77% вважають, що мають необхідні кваліфікацію та повністю володіють необхідними знаннями і навичками для роботи;
- ефективність задоволення потреб – 74% вважають, що організація добре задовольняє потреби;
- співпраця з місцевими органами влади – 74% вважають, що мають налагоджену конструктивну співпрацю з місцевими органами влади;
- співпраця з іншими ГО або волонтерськими групами – 70% вважають, що мають налагоджену конструктивну співпрацю з іншими організаціями та волонтерськими групами.

Оцінка організації за окремими критеріями

Рис. 2. Самооцінка опитаних НУО за окремими критеріями

Разом з цим потрібно врахувати, що серед тих, хто позитивно оцінив свої організації за цими критеріями, не більше половини «дуже» позитивно оцінюють, а половина / більшість оцінюють «скоріше» позитивно.

Менш виражені, але скоріше позитивні оцінки мають співпраця з фондами, які фінансують громадські організації, що займаються розвитком громад (58% позитивно оцінили співпрацю, 25% – середньо, 17% – негативно) і достатність волонтерів (49% позитивно оцінюють, 37% – середньо, 14% – негативно).

Найбільш проблемні аспекти діяльності організацій:

- достатність постійних співробітників – 35% вважають їх кількість достатньою, а 28%, навпаки, вважають недостатньою (решта дають «середні» оцінки);
- достатність фінансових ресурсів – 32% вважають їх кількість достатньою, а 24%, навпаки, вважають недостатньою (решта дають «середні» оцінки);
- співпраця з місцевим бізнесом, філантропами – 29% говорять про налагоджену співпрацю, а 27%, навпаки, говорять про обмежену або відсутню співпрацю (решта дають «середні» оцінки);

- стабільність джерел фінансування – 28% вважають їх стабільними проти 32%, які вважають, що у них немає стабільних джерел фінансування (решта дають «середні» оцінки).

На запитання про перспективи на майбутнє 60% повністю переконані, що має гарні перспективи і обов'язково продовжить функціонувати, а ще 25% скоріше переконані в цьому. Лише 11% «середньо» оцінювали майбутні перспективи і лише 4% дали негативні оцінки. Крім цього, серед розглянутих вище критеріїв найбільш тісна кореляція простежується з мотивацією співробітників. Тобто чим краще організації оцінюють мотивацію співробітників, тим особливо сильно це впливає на загальну оцінку перспектив організації. Ці дані до певної міри корелюють із Індексом сталості НУО, в межах якого показник «фінансова життєздатність організації» покращився у 2022 році порівняно із попередніми періодами⁵.

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

12% організації за останній 2023 рік мали бюджет до 500 тис., 8% – 500 тис.-1 млн., 34% – 1-3 млн., 33% – понад 3 млн. Основними джерелами фінансування зараз є грантові конкурси від міжнародних організацій (60% організацій назвали це джерела) і фінансування від міжнародних організацій (47%). Далі йдуть благодійні внески приватних осіб (35%), фінансування від українських фондів, які фінансують ГО з розвитку громад (32%) та фінансування від інших українських НУО (27%) (див. рис. 3). Якщо за 100% брати отримане фінансування, то серед опитаних НУО в середньому 38% припадає на грантові конкурси від міжнародних організацій, 20% – на фінансування від міжнародних організацій, по 6-9% – на інші топ-3 джерела.

⁵ 2022 Індекс сталості організацій громадянського суспільства. Жовтень 2023 р. Агентство США з міжнародного розвитку.
<https://drive.google.com/file/d/11Q9WwHbEgUfYrRlvB9lb4a6ICefLN8oe/view>

Нинішні джерела фінансування та які джерела вважають перспективними для себе

Рис. 3. Нинішні та перспективні джерела фінансування опитаних НУО

Найбільш же перспективними на майбутнє для себе вважають також грантові конкурси від міжнародних організацій (58% організацій назвали це джерела) і фінансування від міжнародних організацій (58%). Далі йде фінансування від українських фондів, які займаються розвитком громад (36%) і пожертви від бізнесу (27%). Специфіка діяльності організацій, яких ми опитали в межах даного дослідження, полягає в тому, що вони до певної подібні до інших НУО, які працюють в Україні, щодо джерел фінансування. Зокрема, дані нашого опитування корелюють із результатами дослідження «Громадянське суспільство в умовах війни»⁶, згідно якого кошти міжнародних донорських організацій обіймають перше місце серед джерел фінансування діяльності НУО, втім, згідно цього ж опитування, 2/3 організацій також залучають донати і благодійні пожертви, в той час як серед наших опитаних респондентів таких трохи більше третини.

⁶ Дослідження «Громадянське суспільство в умовах війни», Київський Міжнародний Інститут Соціології, 2024.

ПОТРЕБИ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО

Для більшості організацій (59%) пріоритетна потреба – підвищення стабільності джерел фінансування. Далі йде збільшення обсягів фінансових ресурсів (34%), можливість мати постійних співробітників (33%) і покращення співпраці з фондами, які фінансують громадські організації з розвитку громад (28%) (див. рис. 4).

Рис. 4. Пріоритетні потреби опитаних НУО

Для 96% організацій важливим є співробітництвом з фондами, які фінансують громадські організації для розвитку громад, зокрема, з них 46% говорять про критичну важливість і що без такої співпраці ефективна діяльність є неможливою. Крім цього, 88% вважають важливою співпрацю з іншими громадськими організаціями (з них про критичну важливість говорять 26%) і 92% вважають важливою співпрацю з місцевими органами влади (з них про критичну важливість говорять 33%). При цьому про важливість співпраці із центральними органами влади говорять 62%, з них вважають співпрацю критично важливою – 13%;

72% організацій стверджують, що вони співпрацюють з фондами, які фінансують ГО з розвитку громад. Серед тих, хто повідомив про співпрацю, найчастіше називалися ІСАР «Єднання» (23%), ПРООН (17%), МФВ (15%), USAID (14%), РАСТ (9%), NED (8%), Національна мережа розвитку локальної філантропії (8%), GIZ (6%);

При цьому 73% організацій готові розглянути можливість самим стати фондом з розвитку громад. 8% стверджують, що вже має такий статус. Відповіли, що не готові ставати фондом – 20%. Основні причини, чому не розглядають можливість стати фондом –

займаються іншою сферою або інший рівень діяльності, відсутність ресурсів / розбудованої інституційної структури.

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРТНИХ ГЛИБИННИХ ІНТЕРВ'Ю

ДОНОРИ ТА ЕКСПЕРТИ

Визначення фондів громади

Загалом донори не ідентифікують фонди громад як окремий вид організацій громадянського суспільства. Вони наголошують на тому, що “класичне” визначення фонду громади децю трансформувалося в українських реаліях.

На думку донорів та експертів, фонд громади - це організація, діяльність якої спрямована на розвиток громади, і яка використовує для цього ресурси громади (місцеве фінансування, пожертви від мешканців громади, локального бізнесу тощо). До того ж, фонд громади повинен відповідати таким основним критеріям: 1) проведення діяльності у певній конкретній громаді; 2) залучення мешканців до визначення пріоритетів діяльності та локальних проблем; 3) залучення безпосередньо ресурсів громади.

Головною відмінністю в українському контексті є те, що фонди громад для проведення своєї діяльності здебільшого залучають не ресурси громади, а грантові кошти міжнародних донорів. За словами одного з респондентів, донори спонукають організації громадянського суспільства фокусуватися не лише на отриманні ресурсів міжнародної допомоги, а співпрацювати і з іншими потенційними партнерами, такими як місцевий бізнес.

“Насправді, цей процес спонукається постійно донорами - шукайте фінансування деінде, крім донорських коштів, бо насправді донорські кошти колись закінчуються, але це не кейс України, на жаль. На декілька років наперед ми будемо забезпечені донорськими грошима достатньо, тому я не думаю, що ми тут побачимо завдяки фондам громад або якимось іншим фундаціям розвиток подальших донатів від бізнесу, від громадян. Бо залишається велика питома вага донорських коштів і вона буде збільшуватися через те, що Україну очікують ще багато гуманітарних викликів, ще багато викликів з відбудови, розвитку, відновлення демократичних інститутів і всього іншого.” (Представник міжнародної донорської організації України).

За словами одного з респондентів, у контексті залучення ресурсів організації громадянського суспільства не охоче беруть участь у грантових конкурсах від державної влади, оскільки в подальшому це вимагає від них співпраці з казначейством.

Розвиток локальної філантропії

Суттєвим викликом розвитку локальної філантропії в Україні є відсутність унормованих визначень “філантопія”, “благодійність”, “меценатство”, оскільки ці терміни часто використовуються без розуміння відмінностей між ними. До того ж, це призводить до того, що відсутнє розуміння чим, наприклад, “філантропічна організація” відрізняється від “благодійної організації”. Після початку повномасштабного вторгнення, культура дарування та пожертв дещо трансформувалася і нині головним напрямом є допомога та підтримка армії, а також гуманітарна допомога.

Діяльність фондів розвитку громад

Серед фондів громад, з якими донори та експерти мали досвід співпраці, вони називають: фонд громади міста Херсон “Захист”, Фонд громади міста Житомир, фонд громади міста Вознесенськ, фонд громади міста Березань та ін.

У контексті можливості трансформації організації у фонд громади, експерти та донори наголошують на таких характеристиках:

- Бажання безпосередньо організації трансформуватися у фонд громади.
- Проведення діяльності у певній конкретно визначеній громаді.
- Досвід залучення мешканців громади до прийняття рішень та визначення пріоритетних проблем та викликів громади.
- Наявність належної організаційної структури та чіткого розподілення функцій організації між виконавчою владою та наглядовими структурами.
- Регулярне звітування.
- Організаційна спроможність (наявність персоналу у штаті, комунікаційна стратегія, спроможність співпрацювати з головними стейкхолдерами, впізнаваність, та ін).
- Стала діяльність протягом декількох років.
- Успішний досвід реалізації проєктів у рамках співпраці з донорами.

Одним з викликів громадянського суспільства на локальному рівні є наявність так званих “кишенькових організацій”, які безпосередньо дотичні до місцевої влади і почасти

були створені саме представниками місцевої влади. Так цю ситуацію коментує один з представників донорської організації:

“Особливо на локальному рівні не вистачає активістів, не вистачає громадських діячів, тому зазвичай людина активна, вона і депутат місцевої ради, і голова місцевої ради, і бізнесмен. Він або вона є вбудована в систему місцевої влади. Тому природньо було, щоб ці організації зареєструвалися і стали частиною фактично кишенькових організацій місцевої влади. У нас було багато випадків, коли приїжджали до міської ради, сільської ради, і голова відкривав сейф, діставав печатки різних організацій громадських і казав: «Яку вам зараз поставити на проектну заяву?». Таке скрізь, і інші проєкти потім продовжили, на жаль, цю практику, бо створювати громадські організації на локальному рівні дуже важко. Фактично, ці організації створені і контролювані місцевою владою для залучення донорських коштів, бо одна з умов донорського фінансування - це має бути громадська організація, на яку ми фактично даємо фінансування, навіть якщо це фінансування потім йде на інфраструктурні проєкти, які реалізує влада місцева, бо ми не можемо дати напряду фінансування. Але це спотворило, фактично, те, що ми називаємо громадянським суспільством. Це не є громадянське суспільство, це умовно підставні організації, які реалізують проєкти спільно з владою. Фактично, ми даємо кошти місцевій владі через посередника. І це, на жаль, шлях в нікуди, в більшості випадків це саме так і працює. Тільки декілька організацій, можна сказати, звільнилося від такого тиску від місцевої влади та опіки і стали дійсно незалежними.” (Представник донорської організації).

Респонденти вказують на те, що часом місцеві підприємці створюють окремий фонд або організацію під конкретну проблему громади і безпосередньо фінансують її.

Виклики та потреби фондів громад та зміна діяльності

Після повномасштабного вторгнення, певна кількість організацій була релокована з територій, які були окуповані або знаходилися близько до бойових дій. Далі, деякі з них продовжили діяльність або тимчасово припинили її. Нині релоковані організації проводять діяльність для переселенців зі своєї громади у приймаючій громаді або дистанційно спрямовують діяльність на підтримку своєї громади.

Головним викликом для організацій громадянського суспільства загалом, і для фондів громад зокрема, є людський капітал (кадри для ефективної роботи). По-перше, це відсутність кваліфікованих працівників через міграцію населення або через брак кандидатів

з відповідним досвідом та навичками. По-друге, великі міжнародні організації, які нині працюють в Україні, створили значну конкуренцію на ринку праці через більші заробітні плати, чим заохочують персонал з громадських організацій змінювати місце працевлаштування. По-третє, підтримка емоційного ресурсу є важливою потребою серед працівників.

Відсутність сталого довгострокового фінансування та інституційної підтримки є викликами, які перешкоджають проведенню сталої діяльності організацій. З початку повномасштабного вторгнення, певна кількість волонтерських та соціальних ініціатив інституціоналізувалися. Однак, їм бракує певних професійних навичок та вмінь для розвитку організацій. Тому підтримка професійної спроможності організацій стає також однією з потреб.

Респонденти називають комплексний підхід серед донорів до вирішення потреб та викликів громад однією з потреб сьогодення. Це потреба налагодженої комунікації донорів між собою та формування стратегій з урахуванням можливостей та пріоритетів усіх донорських організацій.

ОМС ТА ОРГАНИ ВЛАДИ

- Представники органів місцевої влади не ідентифікують фонди громад як окремий вид організацій, а називають їх громадськими організаціями або благодійними організаціями.
- У тих громадах, які постраждали від військових дій, нині зусилля місцевого бізнесу в першу чергу спрямовані на відновлення роботи самого бізнесу. Далі за пріоритетністю допомога та підтримка армії.
- Представники органів місцевої влади також підтверджують те, що значна кількість громадських організацій отримують фінансування на свою діяльність саме від міжнародних донорів.
- Місцева влада підтримує локальні громадські організації та локальні ініціативи через конкурси соціальних проектів.
- За нинішнім законодавством, місцева влада не може надавати приміщення комунальної власності громадським організаціям.
- У контексті підтримки громадських організацій, місцева влада зосереджується на експертній підтримці.

- Великий бізнес у громадах здебільшого співпрацює саме з міською владою. У громадах, які значно постраждали від повномасштабного вторгнення, великий бізнес допомагає громадам з відновленням інфраструктури.

ПРЕДСТАВНИКИ БІЗНЕСУ, ЯКІ ПІДТРИМУЮТЬ ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Бізнес, який має свої осередки в громадах України, є також активним партнером громад у наданні різного плану підтримки ініціативам, спрямованим на вирішення наявних проблем у громадах. Експерти називають поширеною практикою, коли бізнес реагує на запити як органів місцевого самоврядування, персональні запити мешканців. Але є частина підприємств, які провадять таку підтримуючу діяльність системно і розвивають довгострокове партнерство з місцевими організаціями на інституційному рівні - наприклад, заохочують місцеві організації до написання і подання проєктів, до вивчення місцевих проблем і артикуляції цих запитів донорам у формі проєктів тощо.

Досить усталеною практикою для бізнесу, який працює у громадах є надання допомоги та підтримки за запитом органів місцевого самоврядування. Але на думку представників бізнес фондаций, така практика не є ефективною, оскільки такий вид партнерства не є стійким. Одноразова допомога не дає довготривалий ефект та користь для громади в цілому. Тому бізнес почав орієнтуватися на надання грантової допомоги на конкурсній основі громадським організаціям.

Нині можливо простежити тенденцію, що для великого бізнесу пріоритетними напрямками допомоги стають зміцнення інституційних спроможностей громадських організацій та спільнот зокрема, а громад - загалом. Так, це коментує одна з представниць фонду великого бізнесу:

“У бізнеса є співробітники, які працюють та живуть в цих громадах. У співробітників є діти, які ходять в школи, садочки, є літні люди, які користуються медичними послугами. Тобто це велика екосистема, і ми не можемо бути не взаємозалежними. Тому розвиток компетенцій приводить до кращого розвитку громад, тому що якщо ми вкладаємо в освіту і просвіту тих самих навіть органів влади чи тих спеціалістів, які гранти залучають, у такий спосіб - чим краща і компетентніша громада, тим краще вона використовує той бюджет, який утворюють

бюджетотворюючі підприємства, якісніше його витрачає, краще його планує, тобто краще використовує ресурси.” (Представниця благодійної фундації великого бізнесу).

Для бізнесу фундації пріоритетними напрямками діяльності нині є: розвиток практик благодійності; навчальні програми для громадських організацій; розвиток корпоративної соціальної відповідальності бізнесу (налагодження співпраці між бізнесом та громадським сектором); допомога армії; проєкти спрямовані на ветеранів та їх сімей; культурні проєкти, які пов'язані з українською ідентичністю; підтримка інституцій, які ідентифікуються, як змінотворці, наприклад Аспен Інститут, Український Католицький університет; Київська школа економіки тощо.

Одним з викликів для такого типу фундацій є відсутність спроможних громадських організацій у регіонах. На думку представників бізнесу, до навичок, які потребують вдосконалення, належать написання якісних грантових заявок, спроможність досягати очікувані результати, вчасне звітування та дотримання комунікаційних політик.

У рамках роботи з громадськими організаціями, бізнес фундації планують проводити навчальні програми за форматом хакатонів, які спрямовані на покращення навичок самопрезентації організацій, фандрейзингу, менеджменту, діджиталізації, комунікації, презентації проєктів для бізнесу.

Під час грантових конкурсів для бізнес фундацій важливими критеріями організацій є відповідність діяльності до стратегії фонду; відповідність цінностям фонду; подання не лише грантової заявки, але і презентація проєкту під час відео інтерв'ю тощо.

Бізнес фундації не ідентифікують фонди громад, натомість також користуються термінами “громадська організація”, “благодійна організація”.

На думку представників фундацій, для побудови взаємодії з місцевим бізнесом, громадські організації повинні розуміти, як працює бізнес, наприклад, період, коли бізнеси ухвалюють бюджети; яку допомогу, окрім фінансової, бізнес може надати організації. Так, це коментує одна з представниць благодійної організації:

“Громадські організації не розуміють, як функціонує бізнес, наприклад, як працює річне бюджетування, коли до бізнесу краще прийти і починати перемовини, щоб на наступний рік отримати гроші. Люди не розуміють, вони можуть прийти до тебе у червні, коли вже бізнес не може нічого витягнути з бюджету. Але тут нам потрібно знову ж таки відділити великі, системні благодійні фонди, які дуже добре знають, як працювати з бізнесом. А от місцеві локальні маленькі ініціативи не вміють того робити і дуже часто місцевий бізнес - це малий бізнес. Але знову ж таки, на локальному

рівні співпраця між бізнесом та громадським сектором може триматися на особистих зв'язках, особистому нетворкінгу.” (Представниця бізнес фундації).

Прозорість, зокрема регулярна звітність є напрямком, який локальним організаціям варто покращувати.

ФОНДИ ГРОМАД

Визначення фондів громад та розвиток філантропії

Представники фондів виділяють ряд критеріїв, яким має відповідати громадська організація, аби вважатися фондом розвитку громади:

- Організація має акумулювати місцеві та інші ресурси та направляти їх на вирішення тих чи інших проблем громади через регрантинг чи реалізацію власних проєктів.
- Має бути публічною, прозорою та підзвітною.
- Має здійснювати оцінку потреб громади, вивчати ці потреби та знати ці потреби.
- Має бути політично, релігійно, бізнесово незаангажованою.
- Має вміти налагодити взаємодію і з бізнесом, і з місцевими органами влади, і, відповідно, іншими цільовими групами бенефіціарів.

“Ну фонд громад - це є таким собі центром, який об'єднує в собі, є центровим для такого трикутника: влада, бізнес і громада.” (Представник фонду громад).

Фонди громад схильні активно використовувати позиціонування, ідентифікацію організації як фонду при здійсненні своєї діяльності та акумуляції фінансових ресурсів.

Відсутність юридичного визначення “фонд громади” не сильно заважає здійснювати діяльність організаціям, які займаються розвитком громади. Головне і найкраще, на думку представників фондів громад, це мати юридичний статус благодійного фонду/організації, в іншому випадку – статус громадської організації залежно від змісту діяльності та фінансування.

Представники фондів громад зауважують, що люди здебільшого не розуміють різницю між термінами “благодійність” та “меценатство”.

“Я думаю що, одне з головних - це те, що нам треба презентувати в цілому, що таке філантропія і більше розповідати, що це таке. І я думаю, що це такий феномен, який, можливо, багатьом знайомий, але люди не знають, що взагалі тут йдеться про філантропію і є певні такі маркери.” (Представник фонду громади).

Діяльність фондів громад

Важливою діяльністю фонду громад є залучення місцевих мешканців до визначення потреб та пріоритетної діяльності фонду. Для досягнення цієї мети дієвими інструментами стають опитування.

“Один з інструментів, нам один з київських інститутів допоміг розробити опитувальник, і ми проводили опитування людей, просто виходили на вулиці і задавали питання. Ми пробували побачити думки людей. Це перше було. Друге - ми проводимо такі сесії фасилітаційні, де ми використовуємо технологію побудови дерева проблем, тобто визначення ключових проблем, які є в громаді, перетворення цього дерева проблем в дерево цілей, тобто що треба зробити, щоб це зменшити.” (Представник фонду громади).

Значна частина діяльності деяких фондів громад є регрантинг, тобто проведення конкурсів грантів для ініціатив у громадах.

Інтеграція ВПО, робота з ветеранами/ветеранками та їх сім'ями стають важливими напрямками діяльності фондів громад.

Через повномасштабне вторгнення діяльність деяких фондів громад була спрямована на нетипові завдання, такі як забезпечення гуманітарною допомогою мешканців громад. Так це коментує одна з представниць фондів громад:

“Ми фонд громади, але ми зараз під час війни беремося за всякі такі нетипові завдання для фонду громади. Наприклад, ми втретє роздаємо гуманітарку, хоча це в нас в стратегіях ніде немає, але така ситуація, ми реагуємо на проблеми. Так само я думаю, що і інші організації.” (Представниця фонду громад).

Представники фондів громад підкреслюють, що для них є дуже важливо підтримувати співпрацю з органами місцевого самоврядування. Доцільність цього коментує одна з представниць фондів громад:

“Це дуже важливо. Фонду громади дуже важливо бути в комунікації з органом місцевого самоврядування. Нам подають проекти люди, потім вони їх починають реалізовувати, а там половина проектів, наприклад, вони хочуть, щось встановити в парку або ще десь - це до міської ради. І якщо ти десь в штиках з міською радою, то хто тобі що погодить, тобто це критичний момент для фонду громади бути в нормальних відносинах з місцевою владою”. (Представниця фонду громад).

Однак, для фондів громад у деяких регіонах така співпраця сповнена викликів та труднощів, зокрема через питання прозорості співпраці:

“Знаєте, я дуже буду підбирати слова. Я скажу найбільшою проблемою є те, що, на мій погляд, ми не можемо бути відокремленими від, особливо, якщо ти маєш вирішувати такі системні проблеми, які є в громаді, ти не можеш їх вирішувати окремо. Ну, скажімо там, відновлення шкіл: коли у нас є донори, які готові зайти в школу, де я точно знаю, що потрібна така допомога, але ми не можемо туди, - тобто це частина системи. І вони всі підпорядковані, тобто вони не самі по собі. Це не приватні школи, і ти не можеш не співпрацювати з владою, якщо ти бажаси вирішити проблему. І найбільша для нас складність полягає в тому, що для нас вирішальним моментом є прозорість.” (Представник фонду громад).

У зв'язку з повномасштабним вторгненням, деякі організації були релоковані. Однак, деякі організації обрали дистанційний варіант роботи, коли працівники перебували в різних містах, але діяльність спрямовувалась безпосередньо на громаду. Такий формат роботи коментує представниця фонду громади з Харкова:

“На певний період у нас поїхали люди, це було в межах України, але не в Харкові. Це було не організовано, тобто ми не виїхали кудись організацією. У нас просто працівники, хтось залишився, хтось поїхав, і ми так з різних міст координували, але можна сказати, що з кінця 22-го року основна команда вже була в Харкові і з 23-го року ми продовжили роботу тут.” (Представниця фонду громади).

Залучення фінансування

Представники фондів громад підкреслюють, що незважаючи на спроби фондів громад залучати кошти місцевого бізнесу та мешканців громади, більша частина бюджетів організації - це кошти міжнародних донорів.

У громадах, які значно постраждали від військових дій, зусилля місцевого бізнесу спрямовані на подолання втрат, тому він не має можливості підтримувати громадські організації фінансово, однак надає підтримку таку як приміщення, харчування тощо.

При співпраці із місцевим бізнесом та залученні їхнього фінансування важливою є репутація організації та її соціальні зв'язки. При співпраці із бізнесом також важлива підзвітність, аби підприємці розуміли, куди спрямовуються їхні гроші. Мотивація підприємців фінансувати фонди громад може бути різноманітною: філантропічні потреби, бажання показати/презентувати себе, отримати волонтерський квиток, увійти в історію та допомогти громаді тощо.

Співпраця з місцевим бізнесом у деяких випадках базується на бажанні підприємців залучити молодих людей до роботи на підприємствах громади, тоді як фонд громади вбачає у співпраці з бізнесом можливість економічного розвитку громади та розвитку підприємництва з метою створити більш сприятливе середовище для молодих людей, аби ті не виїжджали з громади.

З іншого боку, деяким громадам вдається залучати кошти з місцевого бюджету на рівні третини чи половини від потрібної суми. Але є випадки, коли місцева влада не долучається до фінансування або перешкоджає більш ефективній та швидкій реалізації проекту через бюрократичні або політичні чинники, або через незацікавленість та негнучкість.

Виклики та потреби

Основні виклики, які стосуються інституційної спроможності та форм її підтримки для організацій:

- Інтенсивний плин кадрів, особливо тих, хто працює на волонтерських засадах.
- Складність фінансово утримувати команду організації, щоб члени команди не шукали собі роботу, будучи паралельно залученими в діяльність організації. І щоб вони приділяли весь свій час роботи в організації.
- Емоційне вигорання працівників організації також є суттєвим викликом.
- Для організації, окрім стабільної та мотивованої команди, дуже допомагає наявність спільних цілей, інтересів, стратегії, бачення і планування. Ці елементи дозволяють краще зосередитися.
- Для організацій значним викликом є відсутність сталого довгострокового фінансування, що дозволить зосередитися на досягненні довгострокових цілей.
 - Однією з форм підтримки може бути формат залучення тренерів, які можуть допомогти організувати комунікаційну стратегію чи стратегію розвитку організації.
 - Також важливим є навчання, зокрема школа фондів громад була доволі практична, цікава. Вона допомагала як досвідченим організаціям, так і, перш за все, молодим.
 - Консультування, менторство, допомога від досвідчених фондів громад більш молодим організаціям.
 - Можливість стажування як в досвідчених організаціях українських, так і закордонних.

- Важливо для молодих та слабких організацій мати можливість отримати підтримку (фінансову) в період, коли команда навчається та стає фондом розвитку громади.

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РОБОТУ ФОНДІВ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Головним фактором, який визначає наразі діяльність Фондів, як і інших НУО та організації в Україні, є війна росії проти України – тобто питання безпеки, нагальні потреби щодо відновлення, повернення соціального капіталу, підтримка ЗСУ та ветеранів.

Потреби громади у воєнний час суттєво відрізняються від потреб, які Фонди або дотичні до них організації, визначали до початку повномасштабного вторгнення.

Діяльність під час війни характеризується меншим горизонтом планування і сталості обраних пріоритетів діяльності.

Актуальними для роботи Фондів є їхня ініціативність і залучення до нехарактерної в попередні роки діяльності – волонтерство, військові потреби, робота із іншими громадами області (наприклад, підтримка населення деокупованих територій тощо).

КЕЙСИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ФОНДАМИ ГРОМАД

Формат	Кейси
Залучення грантових коштів міжнародної допомоги	Це значна частина бюджетів фондів громад.
Залучення фінансування від органів місцевої влади	Деякі органи місцевої влади проводить конкурси соціальних проєктів, за допомогою яких фонди громад мають змогу отримати фінансування.
Залучення коштів місцевого бізнесу	“Зараз ми спрямовуємо діяльність на розвиток молоді. Тобто це підтримка молодіжного простору. І місцевий бізнес, який це розуміє, він донатить там речі, які він має, або невеличкі суми коштів для того, щоби підтримувати активну молодь.”

	<p>“Ми багато років вивчали фандрейзинг, це залучення коштів саме за рахунок того, що в нас є велика довіра в громаді. Ми спілкуємося, ми знаємо, потреби громади, ми знаємо, що, наприклад, цей бізнес готовий підтримати цей проєкт, а цей бізнесмен може цей. Ми пропонуємо абсолютно різні елементи співпраці. Це тематичні фонди. (Наприклад, це ми так збирали на пам'ятник Шевченка у 2014 році). Це іменні фонди. Це фонди організацій, де вони дають ці кошти в рамках нашого фонду, але ці кошти ми скрізь позиціонуємо як фонди їхньої організації. Це є родинні фонди. Коли окрема родина, дає ці кошти. А також є індивідуальні підтримки організації... Дуже це було у нас явно у 2022 році, коли пішли перші дні війни, коли зібралися така координаційна група, і питання: як правильно використати кошти? Так, може піти десь там закупити, а можна акумулювати. І в нас це було акумульовано на одному рахунку, і ми придбали те, що вважала координаційна рада найважливішим, найпотрібнішим. Ми опинилися у дуже важкій ситуації, тому що логістичні поставки були зірвані через те, що 3 мости навколо були зірвані.”</p>
<p>Благодійні внески</p>	<p>“У нас створена спеціальна група в фейсбуку, у нас умова, що в нас всі, хто хочуть голосувати за проєкти, мають внести певний благодійний внесок і голосувати. Треба бути у фейсбуці, мати свій аккаунт, щоб мати можливість голосувати, і в них дається кілька днів, щоб вони можуть підтримати. В нас там 40 проєктів підтримано, вони всіх читають і голосують, підтримують ті, які найбільше подобається. Той, хто платить, той голосує.”</p> <p>“У нас всі, хто в нас подають анкету, вони теж вносять благодійний внесок. Це невеликий внесок, це, наприклад, людина, щоб могла проголосувати, ми просимо її за півроку внести 300 гривень хоча б, і пообіцяти внести 300 гривень ще</p>

пізніше впродовж року, і тоді людина має проголосувати, взяти участь у голосуванні. Щоб подати заявку, це може бути 100 гривень. Ну, але це донат певний. Так це підтримує конкурс, і оскільки ми стали дуже популярними, ми можемо зараз собі дозволити. Це зараз не відлякує людей, бо ми спочатку думали, що воно відлякне, але люди подають заявки.”

“Ми казали: “Шановні мешканці громад, ми готові підтримувати ваші ініціативи на будь-яку суму. Ви зберіть якусь частинку, а ми стільки ж вам додамо”. Тобто ми хотіли мотивувати от якраз підняти цей місцевий ресурс. І відповідно це вони були свідомі, що даючи гривню, що ще хтось додасть до неї, тоді ми могли підтримувати конкурси на 20, 30, 50 100 тисяч. Тобто це в 22-ому році дуже важливо. Тому що в цьому році у нас був, до речі, рекорд по підтримці проектів - ми 4,5 мільйона віддали на здійснення ініціатив місцевих, і це сотні сотні громад, де займалася, шили, ліпили, варили і так далі, - все для перемоги.”

“Хто в нас учасники організації? Учасники - згідно з статутом, це ті, хто визнає нашу діяльність. Тобто каже, та це круто те, що ви робите, і я готовий долучатися. І долучаються вони внесками. Тобто, якщо людина регулярно щомісячно сплачує внесок, вона стає учасником. Тобто вона по суті голосує власними грошима за те, що ми робимо. Це для нас дуже важливий момент для самого фонду, для виконавчої структури нашої, щоб люди нас підтримували, були готові ставати учасниками, сплачувати свої внески, і зараз це вже стає такою значною сумою. Тобто, скажімо, ми в місяць уже здатні за рахунок учасників збирати понад 20 000 гривень - це вже є внесок, тобто в рік це вже є там понад 200 000 і так далі. Тобто це стає суттєвим. Тому цей спосіб врядування ми будемо розвивати.”

Регрантинг	Організації залучені в регрантинг для розподілення ресурсів на конкурсній основі серед місцевих ініціатив.
Краудфандинг	<p>“Скарбничка – це інструмент, який постійно мусить рухатися. Зазвичай у нас стоїть десь сотня скарбничок. Число «бігає», закриваються якісь об’єкти, скарбнички завжди зникають, не буває так, що їх не крадуть, що вони не розбиваються. Якщо прозорі скарбнички – то буде зникати 70% цих скарбничок. Тому скарбнички непрозорі – працюють, функціонують довше, збирають більше.</p> <p>Бо це ознака, ми повинні, виходячи з потреб, оголошувати конкурси, але на ці конкурси треба зібрати місцеві кошти. Скарбничка – це інформаційний носій. Тобто, якщо люди кажуть, що треба вирішувати ось цю проблему, - найкращий спосіб голосування – це голосування транзакцією, не сумою, а транзакціями у скарбничку. Це конвертація довіри, в якій проєкт місцеві люди готові зробити пожертву. Якщо не готові – не буде, або буде дуже мало транзакцій. Тому що скарбничка містить плакат. У нас є різні скарбнички на різні програми.</p> <p>Ось є програма «Підтримка добровольців територіальної громади». Так, це асоціюється з військовими, але насправді, якщо ви подивитесь сайт, то в минулому році саме із скарбничок ми витягували гроші і фінансували проєкти підтримки волонтерських центрів і так далі. Тому що люди підтримують волонтерів, а як їх підтримати? – Їх підтримати можна проголосувавши гривнею за цю програму.”</p>
Залучення представників громади, які емігрували	<p>“Ми трошки переорієнтовується на мешканців, колишніх мешканців нашої громади за кордоном. Або буває, знаєте, хтось за кордоном живе - в нас є приклад такий, наприклад, у нас є постійний донатор з Японії. Як він на нас вийшов - через наших мешканців, які зараз живуть в Японії вже багато років. Вони нам може тоже іноді донатять, да, але в основному він донатить. Він вже старенький, пережив Фукусіму, він нам</p>

	<p>пише про себе багато, ми про це теж розповідаємо в громаді, що ця людина підтримала це. Зараз ми тестуємо різні варіанти для фандрейзингу: і Lідрау, і Global Giving”</p>
<p>Налагодження партнерства з містами за кордоном</p>	<p>“Конкретний найбільший результат інституційно можна вважати те, що в липні 2023-го року через особисті контакти нашого волонтера іноземця ми посприяли тому, що місто Дубно підписало меморандум про співпрацю з містом Оксфорда США, штат Огайо. Відповідно, ми вели комунікацію. Я особисто спілкувався з керівництвом, з мером міста, і ми підвели орган влади до написання цього меморандуму і зараз плануємо подальшу спільну міжнародну, так би мовити, діяльність на рівні міст.”</p> <p>“Ми встановили і підписали угоди навіть із асоціацією українських організацій Естонії. Просто президент цієї організації є нашим земляком, він зараз нагороджений Орденом президента, він у нас був гостях тут неодноразово. І це звичайно, є дуже велика допомога, зокрема, вони і колись і на лікарню там нам від них ліжка поступили медичні, ще деяке обладнання на лікарню. Там були і обмін делегаціями.”</p>
<p>Ендавмент</p>	<p>Створення ендавменту допомагає фондам громад досягти сталості у фінансуванні.</p>

УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

- Досліджувані організації (як з переліку мережі Фондів розвитку громад, так і ті, які увійшли до вибірки опитування на основі проведеного розвідувального дослідження) підтверджують, що продовжують здійснювати свою діяльність в межах своїх громад. Ознаки Фондів розвитку громад, визначені ІСАР “Єднання” в матеріалі “Підтримуємо локальну філантропію”, притаманні не всім учасникам опитування.

Це означає, що до “розвиткових” на рівні громад себе можуть відносити організації, які працюють як на місцевому, так і на ширшому - регіональному або навіть національному рівні. Також це може означати, що такі організації в перспективі можуть долучатися до проєктів, спрямованих на підтримку спроможності Фондів розвитку громад за умови, що ці проєкти розширять перелік критеріїв організацій, які можуть брати участь в таких програмах. Більш відповідними формальним критеріям діяльності Фондів розвитку громад є організації, які входять до мережі Фондів, проходили навчання або мають досвід мережування із подібними організаціями. Значним гравцем щодо підтримки і розвитку Фондів розвитку громад є бізнес-компанії або їхні благодійні фонди. Ведучи бізнес в окремих громадах, вони підтримують як індивідуальні звернення, так і ініціативи, які виходять від місцевих організацій і спрямовані на проєкти із розвитку інфраструктури або соціального середовища у громаді. Втім, більшість Фондів розвитку громад або тих, хто себе до них відносить, зазначають, що значна частина коштів на їхню діяльність – це донорська підтримка їхніх ініціатив – грантові кошти.

- Говорячи про потреби, більшість організацій - 59% визначають підвищення стабільності джерел фінансування як свою пріоритетну потребу, наступною є потреба у збільшенні обсягів фінансових ресурсів - для 34%, можливість мати постійних співробітників - 33% і покращення співпраці з фондами, які фінансують громадські організації з розвитку громад - 28%. Ці вказані першочергові потреби вказують на те, що помічними в покращенні ефективності своєї діяльності для організацій, які визначають себе як Фонди розвитку громад або вважають свою діяльність відповідною, можуть стати навчання із розбудови команди, фандрейзингу, співпраці із донорськими організаціями, визначення потреб громади. Навчальні тренінги мають враховувати фактори і умови військового часу, за яких працюють організації, тобто мають передбачати певну гнучкість з боку організаторів не лише щодо залучення організації, але і специфіки їхньої діяльності (тематика і цільових груп) у військовий час.
- В цілому саме війна в Україні і ступінь активності воєнних дій визначають діяльність організацій на місцевому рівні - це означає, що на перший план виходять, перш за все, волонтерські, воєнні, ветеранські та інші соціальні ініціативи, які можуть мати відношення до груп або сфер, які постраждали під час війни. Щодо проєктів із громадської активності на місцевому рівні у коло пріоритетів потрапляють проєкти із відновлення (інфраструктури, роботи певних соціальних або громадських місць),

гуртування жителів громад, надання соціальної, гуманітарної та іншої допомоги ВПО, літнім людям, відновлення доступу до освіти дітей, збереження або відновлення культурних об'єктів тощо.

- Наразі більшість Фондів розвитку громад і релевантних організацій, які взяли участь в опитуванні, не здійснюють грантової діяльності як такої. Відповідно, цей аспект діяльності також потребує розвитку спроможності (але, найперше, загального розуміння підходів до грантової / регрантингової активності).
- Географія діяльності організацій наразі досить різноманітна - Фонди і релевантні їм організації працюють як у наближених до зони бойових дій територіях, так і у віддалених регіонах. Викликом для організацій стало вимушене переміщення (наприклад, організації з м. Херсон, м. Запоріжжя або м. Миколаїв на початку повномасштабного вторгнення). Оцінити “обсяги повернення” переміщених організацій ми не можемо в межах даного дослідження, проте можемо сказати, що в межах опитування досить активними були організації із Сумської, Чернігівської та Харківської областей, і це означає, що попри прифронтове розташування цих областей, організації продовжують свою діяльність в областях. Як йшлося під час фокус-групових дискусій, у прифронтових областях організації працюють і за межами своїх громад, частіше - на наближених до кордону із росією або на деокупованих територіях.
- Фонди розвитку громад значною мірою перепрофілювали свою роботу під військові потреби, значно розширили географію і цільові групи своєї діяльності, до яких, наприклад, додалися деокуповані території областей, де працюють організації, поява окремих цільових груп як ВПО, вразливі верстви населення, чисельність яких в окремих регіонах зростає також через переміщення, ветерани та інші жителі громад.
- Більшість донорських організацій не виділяють Фонди розвитку громад в когорту окремих організацій. Так само як і самоідентифікація окремих регіональних організацій часто може тяжіти до того, щоб ідентифікувати себе як Фонд розвитку громади (хоча за формальними критеріями організація може не співпадати).
- Перелік (мапування) організацій, які мають ознаки фондів громад представлено в окремому документі, який йде додатком до результатів дослідження. Зокрема, на основі відкритих джерел, запитів до експертів та мереж або асоціацій (Асоціація міст України, Асоціація Територіальних громад) щодо поширення анкети ми зібрали

контакти організацій, які позиціонують або, принаймні, частково відносять свою діяльність до цієї, що притаманна Фондам розвитку громад).

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Донорським організаціям

Для планування подальшої роботи із розвитку і підтримки Фондів розвитку громад варто розробити критерії віднесення організації до цієї когорти із урахуванням реалій воєнного часу – географія діяльності може змінюватися, змінюються пріоритети підтримки, коло партнерства тощо.

Водночас, серед цих критеріїв мають бути такі, які однозначно мають бути визначальними для діяльності таких організацій – відсутність афілійованості до місцевої влади або політичних сил чи релігійних конфесій, направленість зусиль організації на широке коло жителів громади (різні цільові групи), прицільні програми із відновлення або покращення інфраструктури.

Донорські організації, які не виокремлюють діяльність фондів як пріоритетну, можуть робити у конкурсах певний акцент на тих критеріях або ознаках учасників конкурсу, які стосуються роботи в громадах і вирішенні нагальних потреб жителів громади у розрізі підходів розвитку локальної філантропії.

Варто налагоджувати співпрацю із потужними бізнесами, які провадять діяльність своїх благодійних організацій та фондів, і надають підтримку громадським ініціативам на місцях. В цілому, ідея локальної філантропії, як показало дослідження, поки що є до певної міри нішевою. Водночас, підтримка розвитку та популяризація цієї ідеї в громадах під час повномасштабного вторгнення може значною мірою посилити спроможність громадської активності особливо в часи повоєнного відновлення. Відповідно, у найближчій перспективі варто популяризувати ці підходи як через цільові грантові конкурси, так і через комунікаційні кампанії з цієї тематики.

Громадські організації

Як активні учасники і цивільного спротиву військовій російській агресії і гуманітарного відновлення у громадах під час повномасштабного вторгнення, громадські організації потребують врахування нагальних потреб жителів громад у цей час. Варто акцентувати увагу на розвитку спроможності виявлення та дослідження потреб жителів громад в, аналізі цих потреб і підтримці та розвитку соціального капіталу у громадах.

ДОДАТКИ

Список респондентів у рамках глибинних інтерв'ю

№	Організація	Категорія респондентів
1	Фонд "МХП Громаді"	Бізнес фундація
2	Zagoriy Foundation	Бізнес фундація
3	Програми DOBRE	Донор
4	Chemonics International	Донор
5	Програма сприяння громадській активності "Долучайся"	Донор
6	Програма розвитку ООН (ПРООН)	Донор
7	Міжнародний фонд "Відродження"	Донор
8	Фонд громади Вознесенська	Фонд громади
9	Благодійний фонд "Фонд громад "Рідня"	Фонд громади
10	Березанська міська благодійна організація "Фонд громади міста Березань"	Фонд громади
11	Краматорська міська громадська організація "Фонд розвитку громади"	Фонд громади
12	Благодійний фонд громади Харкова "Голока"	Фонд громади
13	Фонд громади м. Дубна "Добробут"	Фонд громади
14	Фонд Боярської громади	Фонд громади
15	Фундація імені князів-благодійників Острозьких	Фонд громади
16	Липовецька благодійна організація "Липовецький благодійний фонд громади"	Фонд громади
17	Благодійний фонд "Фонд громади Приірпіння"	Фонд громади
18	ФГ Тростянця	Фонд громади
19	Національна мережа розвитку локальної філантропії	Експерт

20	Міська рада міста Тростянець	Органи місцевої влади
----	------------------------------	-----------------------

Склад учасників фокус-групової дискусії-1 з числа представників фондів розвитку громад

№	Організація	Географія
P1	Благодійна організація "Фонд громади Житомира"	м. Житомир
P2	Херсонський обласний благодійний фонд "Захист"	м. Херсон
P3	Фонд громади "Барі"	м. Бар, Вінницька обл
P4	ГО "Інститут Розвитку Громад"	м. Обухів, Київська обл.
P5	Благодійна організація «Громадський фонд «Суми»	м. Суми

Склад учасників фокус-групової дискусії-2 з числа представників фондів розвитку громад

№	Організація	Географія
P1	Фонд громади Славутича	м. Славутич
P2	Фонд громади Вознесенська	м. Вознесенськ
P3	Благодійний фонд громади Харкова "Толока"	м. Харків
P4	Фонд розвитку громади "Ініціатива"	м. Полтава
P5	ГО "Гостинець"	м. Новояворівськ, Львівська обл
P6	МБФ "Малоданилівська громада"	Харківська область

ОПИТУВАЛЬНИК

ВСТУП

Шановний/на представник/ця громадянського суспільства,

Дослідницька агенція Vox Populi разом із ICAP «Єднання» проводить дослідження “Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад”.

Це дослідження проходить у межах проєкту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», який реалізовується ICAP «Єднання» у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень та Центром демократії та верховенства права завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

Ми хотіли би дізнатися Вашу думку про діяльність організацій, які займаються розвитком громад, їхні виклики та потреби, а також про те, як ці організації змінилися через повномасштабне вторгнення.

Участь у цьому інтерв'ю є добровільною. Анкета є анонімною, а Ваші відповіді є конфіденційними. Представники ICAP «Єднання» та USAID отримають узагальнені результати опитування, які не дозволять ідентифікувати будь-якого учасника дослідження.

Заповнення анкети займе приблизно 10-15 хвилин. Просимо Вас надати відповіді до_____.

Якщо у Вас виникнуть питання або технічні складнощі із заповненням анкети, будь ласка, звертайтеся до менеджера досліджень Vox Populi Agency _____ за поштою _____ або за номером телефону _____. Якщо Ви хочете отримати результати дослідження, будь ласка, надайте свій e-mail і ми Вам його надішлемо, коли результати будуть готові.

Хочемо звернути увагу, що Вашу організацію було відібрано випадковим чином як організацію, яка займається розвитком громад. Якщо Вам надійшло це повідомлення помилково або Ви вже не займаєтесь громадською діяльністю, то завершіть інтерв'ю.

Дякуємо за Ваші відповіді.

Команда Vox Populi

БЛОК А. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕСПОНДЕНТА ТА ОРГАНІЗАЦІЮ

Спочатку у нас декілька запитань про Вас і Вашу організацію.

A1. Зазначте, будь ласка, назву Вашої організації?

A2. А яку посаду в організації Ви обіймаєте? Оберіть одну відповідь, яка найкраще характеризує Вашу діяльність в організації.

- 1 Керівництво організації (директор, заступник директора)
- 2 Менеджер середньої ланки
- 3 Рядовий співробітник
- 4 Інше (що саме?)
- 5 Не маю посади

A3. Громадською діяльністю в яких напрямках займається Ваша організація?

Оберіть усі напрямки, які підходять, або запишіть свою відповідь.

A4. Які головні, найбільш пріоритетні напрямки діяльності Вашої організації у цей момент? Оберіть НЕ більше 3-ох варіантів відповідей або запишіть свою відповідь.

- 1 Адвокація
- 2 Благодійність і надання допомоги конкретним особам
- 3 ВІА/СНІД
- 4 Демократія/врядування
- 5 Захист прав дітей
- 6 Захист прав жінок
- 7 Захист прав інших груп
- 8 Захист прав ЛГБТ
- 9 Захист прав осіб з інвалідністю
- 10 Захист тварин
- 11 Здоровий спосіб життя
- 12 Медіа
- 13 Наукові дослідження та аналітика
- 14 Освіта навчання просвіта
- 15 Охорона довкілля
- 16 Охорона здоров'я
- 17 Підтримка громадських ініціатив, розвиток громадянського суспільства
- 18 Правова допомога
- 19 Просування реформ
- 20 Робота з дітьми
- 21 Робота з молоддю
- 22 Розвиток волонтерства
- 23 Розвиток місцевого самоврядування
- 24 Розвиток підприємництва
- 25 Розвиток територіальної громади
- 26 Розвиток туризму
- 27 Соціальний захист
- 28 Спорт

- 28 Розвиток громади
- 30 Інше (що саме?) ЗАПИШІТЬ

A5. Діяльність Вашої організації реалізується ... Оберіть усі відповіді, що підходять.

- 1 На рівні однієї окремої громади
- 2 На рівні декількох громад у межах однієї області
- 3 У межах декількох областей
- 4 На національному рівні / у межах України
- 5 Інше (що саме?)

A6. Як би охарактеризували пріоритетність Вашої діяльності?

- 1 Основний пріоритет – розвиток однієї або декількох конкретних громад (*тобто Ваша організація працює над будь-якими проєктами або ініціативами, які стосуються покращення життя всіх без винятку членів Вашої громади - культурні, соціальні ініціативи, розвиток громадських місць або інфраструктури*).
- 2 Основний пріоритет – впровадження змін або робота з ширшими категоріями населення на рівні регіону або на всеукраїнському рівні, незалежно від громади проживання
- 3 Інше (що саме?)

A7. Хто основні бенефіціари (цільова аудиторія) Вашої діяльності?

A8. В якій області або в яких областях України Ваша організація здійснює свою практичну діяльність?

A9. В якій територіальній громаді/громадах або місті/містах України Ваша організація здійснює свою практичну діяльність?

A10. В якому році була заснована Ваша організація і почала фактично існувати (безвідносно до офіційної реєстрації)?

БЛОК В. ОЦІНКА СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Дякуємо за Ваші відповіді. Як Ви самі розумієте, для належного досягнення цілей організації важливим є питання спроможності.

B1. Як би Ви оцінили системність / регулярність діяльності Вашої організації?

- 1 Організація стабільно існує і на регулярній / системній основі здійснює свою діяльність
- 2 Організація характеризується скоріше нерегулярною діяльністю (наприклад, за наявності фінансування чи проєктів), проте зараз продовжує здійснювати свою діяльність
- 3 Організація зараз майже або взагалі не здійснює діяльність

B2. А скільки всього співробітників є у Вашій організації на цей момент?

Співробітників з повною оплачуваною зайнятістю: |__|__|

Співробітників із частковою / неповною оплачуваною зайнятістю: |__|__|

Волонтерів / співробітників, які не отримують зарплату: |__|__|

А як би Ви оцінили свою організацію за наступними критеріями? Оцініть, наскільки Ваша організація відповідає критеріям, за шкалою від 0 до 10.

B3. Ефективність задоволення потреб категорій населення, з якими працює Ваша організація / задоволення потреб громади, де працює Ваша організація

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
---	---------	---	---------	----

дуже погано – організація не може взагалі задовольняти потреби		ні добре, ні погано		дуже добре – організація добре задовольняє потреби
--	--	---------------------	--	--

В4. Достатність постійних співробітників, які на постійній основі працюють для реалізації цілей Вашої організації

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
дуже погано – зовсім не вистачає		ні добре, ні погано		дуже добре – повністю вистачає

В5. Достатність волонтерів, яких можете залучити для реалізації цілей Вашої організації

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
дуже погано – зовсім не вистачає		ні добре, ні погано		дуже добре – повністю вистачає

В6. Кваліфікація співробітників / наявність необхідних знань і навичок

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
дуже погано – співробітникам дуже бракує кваліфікації та знань і навичок для роботи		ні добре, ні погано		дуже добре – співробітники мають необхідні кваліфікацію та повністю володіють необхідними знаннями і навичками для роботи

В7. Умотивованість співробітників / волонтерів у Вашій організації

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
дуже погано – співробітники / волонтери невмотивовані або «вігорілі»		ні добре, ні погано		дуже добре – співробітники / волонтери мають високу

				мотивацію і продовжують стійко працювати
--	--	--	--	---

В8. Достатність фінансових ресурсів у Вашій організації

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
дуже погано – зовсім не вистачає фінансів для реалізації цілей		ні добре, ні погано		дуже добре – повністю вистачає фінансів для реалізації цілей

В9. Стабільність джерел фінансування Вашої організації

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
дуже погано – зовсім не вистачає / фінансування зовсім нестабільне		ні добре, ні погано		дуже добре – повністю вистачає / маємо стабільні джерела фінансування

В10. Співпраця з місцевими органами влади в громаді

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
Співпраця з місцевими органами влади повністю відсутня		ні добре, ні погано		Маємо повністю налагоджену конструктивну співпрацю з місцевими органами влади

В11. Співпраця з фондами / фундаціями / донорами, які фінансують громадські організації для розвитку громад

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
Співпраця з фондами / фундаціями / донорами, які фінансують громадські		ні добре, ні погано		Маємо повністю налагоджену конструктивну співпрацю з фондами / фундаціями / донорами, які фінансують

організації для розвитку громад, повністю відсутня				громадські організації для розвитку громад
---	--	--	--	---

В12. Співпраця з іншими громадськими організаціями та/або волонтерськими групами, які діють у громаді

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
Співпраця з іншими організаціями та волонтерськими групами повністю відсутня		ні добре, ні погано		Маємо повністю налагоджену конструктивну співпрацю з іншими організаціями та волонтерськими групами

В13. Співпраця з місцевим бізнесом, філантропами, меценатами

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
Співпраця з місцевим бізнесом, філантропами, меценатами повністю відсутня		ні добре, ні погано		Маємо повністю налагоджену конструктивну співпрацю з місцевим бізнесом, філантропами, меценатами

В14. Якими Ви в цілому бачите перспективи Вашої організації на майбутнє

0	1 2 3 4	5	6 7 8 9	10
дуже погано – перспективи дуже сумнівні / сумніваюся, що далі буде існувати		ні добре, ні погано		дуже добре – має гарні перспективи і обов'язково продовжить функціонувати

В15. Чи розведені у Вашій організації функції керівників (директорів, управління організацією) і тих, хто здійснює безпосередній нагляд за діяльністю організації та визначає її стратегію та цілі? Наприклад, чи є у вас у структурі управління Наглядова Рада або Правління організації?

1 Так, у нас функції виконання управлінських завдань і прийняття рішень та визначення напрямку діяльності в організації розведені між різними структурними утвореннями.

2 Ні, але ми плануємо це впровадити у своїй роботі (думаємо над впровадженням)

3 Ні, і ми поки що не плануємо нічого створювати додатково

4 Інше (запишіть)

В16. Чи залучаєте Ви мешканців громади до

- прийняття рішення в організації
- визначення пріоритетних проблем та викликів громади

1 Так

2 Ні

3 Інше (запишіть)

В17. Скільки Ваших проєктів отримали грантове фінансування з початку повномасштабного вторгнення?

1 0

2 1-3

3 4-6

4 7-10

5 10 та більше

В18. Як часто Ваша організація оприлюднює звіти про свою діяльність?

1 Раз на місяць

2 Раз на три місяці

3 Раз на півроку

4 Один раз на рік

5 Організація не оприлюднює звіти про свою діяльність

В19. Як часто Ваша організація оприлюднює фінансові звіти?

1 Раз на місяць

2 Раз на три місяці

3 Раз на півроку

4 Один раз на рік

5 Організація не оприлюднює фінансові звіти

БЛОК С. ПОТРЕБИ ОРГАНІЗАЦІЇ

С1. А з переліку нижче, які саме потреби є найбільш важливими для Вашої організації? Оберіть до 2-х найбільш важливих потреб.

- 1 Можливість мати постійних співробітників, які на постійній основі працюють в організації
- 2 Здатність набирати волонтерів для здійснення окремих проєктів, реалізації певних цілей
- 3 Підвищення кваліфікації співробітників, опанування необхідних знань і навичок
- 4 Підвищення вмотивованості співробітників / волонтерів, боротьба з «вигоранням»
- 5 Збільшення фінансових ресурсів організації
- 6 Підвищення стабільності джерел фінансування організації
- 7 Покращення співпраці з місцевою владою
- 8 Покращення співпраці з іншими громадськими організаціями та/або волонтерськими групами, які діють у громаді
- 9 Покращення співпраці з фондами / фундаціями, які фінансують громадські організації для розвитку громад
- 10 Покращення співпраці з місцевим бізнесом, філантропами, меценатами
- 11 Інше (що саме?)

С2. А наскільки важливим чи неважливим для досягнення цілей Вашої організації є співробітництво ...

- з фондами / фундаціями, які фінансують громадські організації для розвитку громад
- з іншими громадськими організаціями та/або волонтерськими групами, які діють у громаді
- з місцевими органами влади
- з центральними органами влади

- 1 Критично важливо – без такого співробітництва ефективна реалізація цілей неможлива
- 2 Скоріше важливо – без такого співробітництва важко ефективно реалізувати цілі, проте деякі результати все ж можна мати
- 3 Скоріше неважливо – і без такого співробітництва можемо досягати результат, хоч співробітництво дещо покращує ситуацію
- 4 Зовсім неважливо – і без співробітництва можемо реалізувати всі поставлені цілі

С3. [НЕ СТАВИТИ, ЯКЩО В11=0] А у Вас узагалі є будь-яка співпраця з фондами / фундаціями / донорськими організаціями, які фінансують громадські організації для розвитку громад? Якщо «так», то з якими саме Ви співпрацюєте зараз?

- 1 Так, ми співпрацюємо з _____
- 2 Ні, ми не співпрацюємо з такими фондами / фундаціями

БЛОК D. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

**І насамкінець ми хотіли би запитати про джерела ресурсів для функціонування
Вашої організації.**

D1. А які взагалі основні джерела фінансування Вашої організації? Оберіть усе, що підходить.

D2. [ЯКЩО ОБРАНО 2+ ДЖЕРЕЛО] А якщо взяти за 100% усе фінансування Вашої організації, то приблизно який % припадає на кожне джерело? [ПЕРЕВІРКА – СУМА ВІДПОВІДЕЙ МАЄ БУТИ 100%]

D3. А які три джерела з цього переліку Ви вважаєте найбільш перспективними для свого майбутнього?

- 1 Донати / пожертви звичайних мешканців
- 2 Донати / пожертви від українського бізнесу / підприємців
- 3 Фінансування від українських фондів / фундацій, які фінансують громадські організації для розвитку громад
- 4 Грантові конкурси від приватних національних фондів (**від яких саме?**)
- 5 Фінансування від інших українських неурядових громадських організацій
- 6 Фінансування від міжнародних організацій, міжнародна допомога
- 7 Грантові конкурси від міжнародних організацій (**від яких саме?**)
- 8 Фінансування з коштів місцевого бюджету
- 9 Участь в грантових конкурсах місцевої влади (**які саме гранти?**)
- 9 Фінансування з коштів державного бюджету,
- 10 Гранти від органів державної влади (**які саме гранти?**)

11 Краудфандинг (залучають кошти від великої кількості людей, коли невеликі суми внесків від багатьох людей утворюють значну загальну суму)

12 Благодійні внески приватних осіб

13 Благодійні внески юридичних осіб (крім бізнесу / підприємців)

14 Інше (що саме?)

D4. Скажіть, будь ласка, який був річний бюджет Вашої організації за минулий 2023 рік?

1 До 100 тис. грн

2 100 – 500 тис. грн

3 500 тис. – 1 млн грн

4 1 – 3 млн грн

5 Більше 3 млн грн

6 Інше (скільки саме?)

7 Відмова відповідати

БЛОК Е. Завершення

Фонди розвитку громад (фонди громад) - це неурядові благодійні структури, призначення яких полягає в підвищенні якості життя громад, на території яких поширюється їхня діяльність. Фонди громад визначають потреби місцевої громади, заохочують благодійні пожертви і накопичують кошти, з яких надають гранти на впровадження ініціатив з вирішення соціально важливих місцевих проблем.

E1. Виходячи із попереднього визначення, чи розглядали б Ви для себе потенційну можливість стати фондом розвитку громади?

1 Так, наша організація розглядала б можливість стати фондом розвитку громади

2 Наша організація вже носить статус фонду розвитку громади

3 Ні

E2. [Якщо А10 = 3] Чому ні?

E3. Вкажіть за бажанням Вашу електронну адресу для поширення результатів дослідження.

E4. Чи могли б Ви, будь ласка, поширити посилання на цю анкету (ДОДАТИ посилання на анкету) серед знайомих Вам організацій, які займаються розвитком громад?

Це дуже допоможе зібрати якомога більше даних і покращить якість дослідження.

1 Так, я маю знайомі організації і я надішлю посилання

2 Ні, я не маю знайомих організацій і я не надішлю посилання

Дуже дякуємо Вам за участь у дослідженні!

ГАЙД ДЛЯ ОПИТУВАННЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

(Дослідження “Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад”)

ВСТУП

Доброго дня, мене звати_____. Я представляю дослідницьку компанію VoxPopuli і на замовлення ІСАР “ЄДНАННЯ” ми проводимо дослідження “Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад”.

Це дослідження проводиться за підтримки ІСАР Єднання у межах проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», що фінансується USAID.

Сьогодні ми з Вами будемо говорити про діяльність організацій, які займаються розвитком громад, їхні виклики та потреби, а також про те, як ці організації змінилися через повномасштабне вторгнення.

Хочу повідомити, що це інтерв'ю є конфіденційним (Ваша особиста інформація ніде не буде вказана та використана). Але з Вашого дозволу, ми будемо проводити запис інтерв'ю, щоб мої колеги могли опрацювати матеріал (*отримати згоду*). Тривалість інтерв'ю - близько

1

години.

Якщо Ви хочете отримати результати дослідження, будь ласка, надайте свій e-mail і ми Вам його надішлемо, коли результати будуть готові.

Якщо Вам все зрозуміло та немає додаткових питань, можемо розпочати інтерв'ю.

ПРЕДСТАВНИКИ ДОНОРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Блок 0. ПРЕДСТАВЛЕННЯ

0.1. Представтесь, будь ласка. Вкажіть, будь ласка, Вашу посаду та організацію, в якій Ви працюєте? Що належить до сфери Вашої відповідальності?

БЛОК 1. ВИЗНАЧЕННЯ ФОНДІВ (РОЗВИТКУ) ГРОМАД

1.1. На Вашу думку, як доцільно визначати поняття “фонд (розвитку) громади” в українському контексті?

1.2. Як відрізнити фонди (розвитку) громад з-поміж інших громадських організацій? Які характеристики обов'язково повинні мати такі організації? *(Модераторе, запитайте про географію діяльності, тривалість діяльності, інституційну спроможність, напрям діяльності організації).* У контексті підтримки, які характеристики таких організацій для Вас є ключовими?

1.3. На Вашу думку, як загалом в Україні розвивається локальна філантропія? Чому так? Які головні виклики та потреби має ця галузь?

БЛОК 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДІВ (РОЗВИТКУ) ГРОМАД

2.1. З якими фондами (розвитку) громад Ви співпрацювали? Вкажіть, будь ласка, назви організацій та регіони. У чому полягала ця співпраця? Чи є різниця у роботі фондів розвитку громад у різних регіонах?

2.2. Чи можете Ви назвати ще фонди (розвитку) громад, про які Ви чули або знаєте?

2.3. На Вашу думку, чи ГО можуть трансформуватися у фонди розвитку громад? Чому? Якщо так, то за яких умов?

2.4. Як Ви вважаєте, чи може фонд розвитку громад паралельно працювати, як звичайне ГО?

2.5. У рамках нашого дослідження, окрім вже наявних фондів розвитку громад, ми визначаємо ще і організації, які потенційно можуть стати організаціями такого типу. З огляду на це, скажіть, будь ласка, які характеристики повинні мати подібні організації? На Вашу думку, як їх доцільно підтримати, щоб вони стали інституційно спроможнішими?

2.6. Чи можете Ви назвати серед відомих Вам громадських організацій ті, які потенційно могли б стати фондами розвитку громад? Чому Ви так вважаєте? Як їх доцільно підтримати?

БЛОК 3. ПОТРЕБИ ТА ВИКЛИКИ ФОНДІВ РОЗВИТКУ ГРОМАД

3.1. З Вашого досвіду, як змінилася діяльність фондів (розвитку) громад з початком повномасштабного вторгнення? *(Модераторе, запитайте про зміну діяльності, релокацію, інституційну спроможність)*

3.2. Які головні виклики нині мають ці організації?

3.3. На Вашу думку, які потреби зараз мають фонди (розвитку) громад? Як донорські організації можуть задовольнити ці потреби? *(Модераторе, запитайте про контекст повномасштабного вторгнення, можливу зміну пріоритетів донорів, тощо).*

ПРЕДСТАВНИКИ ФОНДІВ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Блок 0. ПРЕДСТАВЛЕННЯ

0.1. Представтесь, будь ласка. Вкажіть, будь ласка, Вашу посаду та організацію, в якій Ви працюєте? Що належить до сфери Вашої відповідальності?

БЛОК 1. ВИЗНАЧЕННЯ ФОНДІВ (РОЗВИТКУ) ГРОМАД

1.1. На Вашу думку, як доцільно визначати поняття “фонд (розвитку) громади” в українському контексті?

1.2. Як відрізнити фонди (розвитку) громад з-поміж інших громадських організацій? Які характеристики обов'язково повинні мати такі організації? *(Модераторе, запитайте про географію діяльності, тривалість діяльності, інституційну спроможність, напрям діяльності організації)*

1.3. Чи ідентифікуєте Ви організацію, в якій Ви працюєте, як фонд (розвитку) громади чи як організацію, яка займається розвитком громади? Чому? / Чому ні?

1.4. На Вашу думку, чи ГО можуть трансформуватися у фонди розвитку громад? Чому? Якщо так, то за яких умов?

1.5. Як Ви вважаєте, чи може фонд розвитку громад паралельно працювати, як звичайне ГО?

1.6. На Вашу думку, як загалом в Україні розвивається локальна філантропія? Чому так? Які головні виклики та потреби має ця галузь?

БЛОК 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ФОНДІВ РОЗВИТКУ ГРОМАД

2.1. Розкажіть, будь ласка, про діяльність Вашої організації. Які головні бенефіціари Вашої діяльності? У якому регіоні організація проводить діяльність? У якому році вона була заснована? Чи під час визначення проблем, з якими працює Ваша організація, Ви залучаєте членів громади до їх визначення?

2.2. Хто фінансово підтримує Вашу діяльність? Чи підтримує фінансово Вашу діяльність місцевий бізнес, громада або місцева влада?

2.3. За час Вашої діяльності, які головні результати досягла Ваша організація?

2.4. Як змінилася діяльність організації після повномасштабного вторгнення? Які пріоритетні напрямки діяльності нині є у Вашої організації? *(Модераторе, запитайте про релокацію і чи підтримують релоковані організації свої громади)*

2.5. Чи вистачає Вам інституційних спроможностей Вашої організації (знань, працівників, стратегій розвитку напрямків, тощо) для реалізації діяльності? На Вашу думку, як можливо посилити інституційну спроможність Вашої організації?

2.6. У рамках нашого дослідження, окрім вже наявних фондів розвитку громад, ми визначаємо ще і організації, які потенційно можуть стати організаціями такого типу. З огляду на це, скажіть, будь ласка, які характеристики повинні мати подібні організації?

2.7. Чи можете Ви назвати серед відомих Вам громадських організацій ті, які потенційно могли б стати фондами розвитку громад? Чому Ви так вважаєте?

2.8. Розкажіть, будь ласка, про Ваш досвід співпраці з місцевою владою. Чи були/є якісь виклики у посиленні співпраці? На Вашу думку, яку роль має відігравати місцева влада у розвитку _____ місцевої _____ філантропії?

БЛОК 3. ПОТРЕБИ ТА ВИКЛИКИ ФОНДІВ РОЗВИТКУ ГРОМАД

3.1. Які головні виклики нині має Ваша організація? (*Модераторе, запитайте про контекст повномасштабного вторгнення, можливої релокації, тощо*)

3.2. Які потреби нині має Ваша організація? (*Модераторе, запитайте про навчальні та кадрові потреби.*)

!!!Модераторе, запитайте у респондента/ки про представників місцевої влади, з якими вони могли б порадити нам поспілкуватися

ОМС ТА ОРГАНИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Блок 0. ПРЕДСТАВЛЕННЯ

0.1. Представтесь, будь ласка. Вкажіть, будь ласка, Вашу посаду. Що належить до сфери Вашої відповідальності?

БЛОК 1. ВИЗНАЧЕННЯ ФОНДІВ (РОЗВИТКУ) ГРОМАД

1.1. На Вашу думку, як доцільно визначити поняття “фонд (розвитку) громади” в українському контексті?

1.2. Як відрізнити фонди (розвитку) громад з-поміж інших громадських організацій? Які характеристики обов’язково повинні мати такі організації? *(Модераторе, запитайте про географію діяльності, тривалість діяльності, інституційну спроможність, напрям діяльності організації)*

1.3. На Вашу думку, як загалом в Україні розвивається локальна філантропія? Чому так? Які головні виклики та потреби має ця галузь?

1.4. Як Ви вважаєте, чи є потреба у громадах у наявності таких фондів (розвитку) громади? На Вашу думку, як подібні фонди повинні співпрацювати з місцевою владою?

БЛОК 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПІВПРАЦЯ ФОНДІВ (РОЗВИТКУ) ГРОМАД

2.1. З якими фондами (розвитку) громад Ви співпрацювали? Вкажіть, будь ласка, назви організацій та регіони. У чому полягала ця співпраця? І як Ви можете охарактеризувати додану вартість співпраці з фондами розвитку громад з позиції місцевої влади?

2.2. Як Ви загалом можете охарактеризувати співпрацю з фондами (розвитку) громад? Чи вони відкриті до спільних проєктів?

2.3. На Вашу думку, яку роль має відігравати місцева влада у розвитку місцевої філантропії?

2.4. Чи підтримує місцева влада у Вашій громаді/області/регіоні фінансово подібні фонди (розвитку) громад? Яким чином? *(Модераторе, якщо релевантно, запитайте про відбудову)*

2.5. Чи можете Ви назвати ще фонди (розвитку) громад, про які Ви чули або знаєте?

2.6. У рамках нашого дослідження, окрім вже наявних фондів розвитку громад, ми визначаємо ще і організації, які потенційно можуть стати організаціями такого типу. З огляду

на це, скажіть, будь ласка, які характеристики повинні мати подібні організації? На Вашу думку, як їх доцільно підтримати, щоб вони стали інституційно спроможнішими?

2.7. Чи можете Ви назвати серед відомих Вам громадських організацій ті, які потенційно могли б стати фондами розвитку громад? Чому Ви так вважаєте? Як їх доцільно підтримати?

2.8. З Вашого досвіду, як змінилася діяльність фондів (розвитку) громад з початком повномасштабного вторгнення? *(Модераторе, запитайте про зміну діяльності, релокацію, інституційну спроможність)*

БЛОК 3. ПОТРЕБИ ТА ВИКЛИКИ ФОНДІВ РОЗВИТКУ ГРОМАД

3.1. Які головні виклики нині мають ці організації? *(Модераторе, запитайте про контекст повномасштабного вторгнення, можливої релокації, тощо)*

3.2. На Вашу думку, які потреби зараз мають фонди (розвитку) громад? Як ОМС можуть допомогти задовольнити подібні потреби?

ГАЙД ДЛЯ ФОКУС-ГРУПОВОЇ ДИСКУСІЇ

(Дослідження “Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад”)

ВСТУП

Доброго дня, мене звати_____. Я представляю дослідницьку компанію VoxPopuli і на замовлення ІСАР “ЄДНАННЯ” ми проводимо дослідження “Мапування та вивчення рівня спроможності місцевих організацій, що займаються розвитком громад”.

Це дослідження проводиться за підтримки ІСАР Єднання у межах проєкту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», що фінансується USAID.

Сьогодні ми з Вами будемо говорити про діяльність фондів громад, їх співпрацю з місцевим бізнесом, головні виклики та потреби.

Дякую вам за те, що змогли долучитися до нашої розмови. Перед тим як розпочати я би хотів поділитися із вами деякими правилами нашої сьогоднішньої розмови, щоб вона відбулася максимально ефективно.

Отже:

- 1) участь у нашому дослідженні є добровільною; інформація, яку ви надасте, конфіденційна. Узагальнені результати інтерв'ю з вами та іншими експертами будуть надані представникам ІСАР «Єднання» та USAID.
- 2) у нашій дискусії немає правильних і неправильних відповідей, ми просто цікавимося вашим особистим досвідом і вашою персональною думкою, і ми радо вітаємо щирі відповіді на запитання;
- 3) ми просимо всіх дотримуватися принципу поваги до думки інших учасників;
- 4) не перебивати;
- 5) тримати камеру ввімкненою протягом всієї зустрічі;
- 6) ми просимо також вашого дозволу зробити відеозапис нашої розмови, щоб ми могли потім її транскрибувати і аналізувати у вигляді тексту.

Якщо Вам все зрозуміло та немає додаткових питань, можемо розпочати розмову.

Блок 0. ПРЕДСТАВЛЕННЯ

0.1. Представтесь, будь ласка. Вкажіть, будь ласка, Вашу посаду та організацію. Вкажіть, будь ласка, в яких громадах працює Ваша організація.

Блок 1. ВИЗНАЧЕННЯ ФОНДІВ ГРОМАД

1.0. Чи ідентифікуєте Ви Вашу організацію як фонд громади? Чи використовуєте Ви це позиціонування під час комунікації з бенефіціарами, місцевою владою та донорами? Чому?

Блок 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ ГО У ФОНД ГРОМАДИ

2.0. У рамках нашого дослідження, окрім вже наявних фондів розвитку громад, ми визначаємо ще і організації, які потенційно можуть стати організаціями такого типу. З огляду на це, скажіть, будь ласка, які характеристики повинні мати подібні організації? На Вашу думку, як їх доцільно підтримати, щоб вони стали інституційно спроможнішими?

2.1. Яким саме громадським організаціям Ви б радили трансформуватися у фонди громад?

2.2. У чому полягають переваги для громадської організації у трансформації у фонд громади?

Блок 3. ЗАЛУЧЕННЯ ЛОКАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

3.1. Розкажіть, будь ласка, про свій досвід співпраці з місцевим бізнесом. Яким чином Ви залучаєте його до своєї діяльності? На Вашу думку, в чому полягає потреба бізнесу допомагати місцевим організаціям?

3.2. Чи маєте Ви досвід отримання фінансування від місцевої або центральної влади на діяльність Вашої організації? Розкажіть, будь ласка, про цей досвід.

3.3. Чи залучаєте Ви представників громади до фінансування діяльності Вашої організації? Якщо так, то яким чином Ви це робите?